

ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΙΣ ΣΑΒΑΖΙΑΣΤΩΝ.

Ἐκδίδομεν δύο λίθων ἐπιγραφάς, ὁμοῦ εὑρεθέντων ἐν Πειραιεὶ πρὸ μηνὸς καὶ ἀγορασθέντων ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρίας. Ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως μερικώτερον δὲν μᾶς ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ, ἵνα ἠδυνάμεθα νὰ εἰπωμεν καὶ ποῦ ἔκειτο τὸ ἱερόν τοῦ θεοῦ Σαβαζίου, ἐξ οὗ παρωνυμοῦντο οἱ λάτραι αὐτοῦ ἑραρισταί, οἱ στήσαντες τοὺς λίθους τούτους. Τὸ ὄνομα Σαβαζιασταὶ ἐσχηματισμένον κατὰ τὰ Ἀπολλωνιασταὶ Διονυσιασταὶ Σαραπιασταὶ κτλ. νῦν πρῶτον φανεροῦται, αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς ἤδη ἐξ Ἀριστοφάνους Δημοσθένους Θεοφράστου Λουκιανοῦ καὶ ἄλλων συγγραφέων ἐγνωρίζετο ὡς ὁ κατὰ Φρύγας Διόνυσος. Ὁ δὲ Πειραιεύς, ἐν ᾧ πλείστη ἦτο ξένων ἀνθρώπων συρροή, ὅτι καὶ θεοὺς πολλοὺς ξένους ἐφιλοξένει, ἰδίᾳ ὑπὸ σωματείων, οὐχὶ δημοσίᾳ λατρευομένων, ἐγένετο μάλιστα ἐξ ἐπιγραφῶν γνωστὸν, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας εὐρεθεισῶν. Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν λατρευόντων αὐτοὺς, ἅπερ ἦσαν ἑραρισταί, θιασῶται, ὀργεῶνες καὶ περὶ τοῦ εἶ τις ἔστι καὶ ὁπόση διαφορά σημασίας ἐν αὐτοῖς, ἀναγνώτω ὁ φιλομαθὴς τὴν σπουδαίαν πραγματείαν τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς P. Foucart: Des associations religieuses chez les Grecs. Paris, 1873, ἐν ἣ πραγματεία καὶ περὶ τῆς οὐσίας τῶν ξενικῶν λατρειῶν καὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς αὐτῶν ἐπιβροῆς εἰς τὰ ἦθη τῶν Ἑλλήνων ἢ προσήκουσα ἐξέτασις γίνεται.

Στήλη λίθου Πεντελησίου, ὕψους 1,44, πλάτους 0,37 1/2, πάχους 0,08, τετραυσιμένη τὰ νῦν εἰς δύο συνεχῆ τεμάχια, κάτω δὲ κολοβή, σώζουσα ὅμως ἄνω τὸ ἀετωμάτιόν τῆς μετ' ἀκρωτηρίων, εἶναι ἢ ἔχουσα τὸ ἐξῆς ψήφισμα:

Θ ε ο (ι .

Ἀγαθὴ τύχη ἐπὶ Θεοκλέους ἄρχοντος Μουνιχιῶνος ἀγοραὶ κυρίαὶ ἔδοξεν τοῖς Σαβαζιασταῖς ἀναγράφαι τὰ ὀνόματα τῶν ἑραρι-

5

στῶν ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσασιν ἐν τῷ ἱερῷ.

ἱερεὺς

Ζήνων Ἀντιοχεύς

10 ταμίας καὶ
γραμματεὺς
καὶ ἐπιμελητῆς
Δωρόθεος Ὁαθεν.
ἑραρισταί

15 Εὐβουλος Σημαχίδης
Βάχχιος Μιλήσιος
Ξενοκλείδης Σουνιεὺς
Διοκλῆς Κολωνῆθεν

Ἐπαινος Φαληρεὺς νε-
20 Σωμένης Οἰναῖος

Ἐπαινος Φαληρεὺς πρε-
Διογένης Μακεδῶν
Φαῖδρος Μιλήσιος
Διογένης Ἀμφιτροπῆθεν

25 Ἀπελλῆς Κολωνῆθεν
Ἀπολλόδωρος Τριχορύσιος
Φιλοκράτης Ἐυπεταίων
Θεοδόσιος Ἀχαρνεὺς
Κόιντος Προβαλίσιος

30 Ἀρτέμων Λαοδικεὺς
Διονύσιος Λαοδικεὺς
Δημήτριος Ἀντιοχεύς
Διόδωτος Ἀλιμούσιος
Διονύσιος Ἀλιμούσιος

35 Ἀθηνόδοτος Οἰναῖος,
Μενέδημος Μακεδῶν
Σήραμβος Αἰθαλίδης
Θεοδόσιος Ἀγνούσιος
Ζώβιος Ἡρακλεώτης

40 Διονύσιος Φλυεὺς
Εὐφρόνιος Φαληρεὺς
Εὐρύστρατος Κικυννεὺς
Ἀθηνόδοτος Οἰναῖος πρε-
Διονύσιος Ἑρμειος

45 Σῶσος Μαρωνίτης
Φίλων

- Λύσις Παλληνεύς
 Πλούταρχος Αιγινήτης
 Ἀριστοτέλης Παιανιεύς
 50 Ὠκυμένης Προβαλίστιος
 Πύθων
 Πολέμαρχος Φαληρεύς
 Σωσιγένης Προβαλίστιος
 Ῥόδιππος Ῥαμνούσιος
 55 Σωσιγένης Ἀπαμεύς
 Φιλόστρατος Κολωνήθεν
 Μενέμαχος Παιανιεύς
 Ἀγαθοκλῆς δημόσιος
 Ἀριστόνικος Ὀθηθεν
 60 Δημήτριος Ἀλωπεκῆθεν
 Ληναῖος Μιλήσιος
 Θέων Ὀθηθεν
 Σωτῆς Ἀναγυράσιος
 Εὐβουλίδης
 65 Δημήτριος Ἀμαξαντεύς

66ον ἐπὶ Μηδείου Μουνιχιῶνος

Σχῆμα γραμμάτων φαίνεται μοι τὸ τῶν πρὸ
 Χριστοῦ Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ὁ ἐν στίχῳ γ'. ἐπώ-
 νυμος τῶν Ἀθηναίων ἀρχῶν Θεοκλῆς νῦν πρῶτον
 γνωρίζεται. Θὰ ἦτο δὲ πλησιόχρονος τῷ Μηδείῳ,
 τῷ ἐν στίχῳ ξς'. ὅν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Hermann,
 Griech. Staatsalterth. εὕρισκω τεθειμένον ὑπὸ τὸ
 ἔτος 116 πρὸ Χρ. ὅπως καὶ παρὰ τῷ Dumont ἐν
 Fastes éponym. d'Athènes. Ὁ μὲν Μουνιχιῶν
 ὅτι ἐν τοῖς τῶν σωματείων τούτων ψηφίσμασι πολὺ
 συχνότερον ἢ ἄλλοι μῆνες ἀναφέρεται ὡς χρόνος
 καθ' ὃν ἐγίνοντο αἱ ἀγοραὶ (= συνελεύσεις), ἤδη
 παρατηρήθη ὑπὸ τοῦ Foucart (ἐνθα ἀνωτ. σελ.
 16, *) ἀλλ' ὁ λόγος τούτου ἀγνοεῖται.

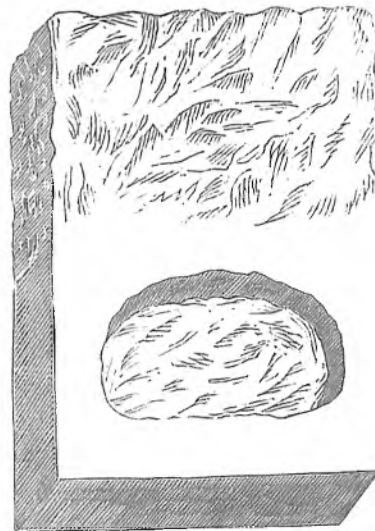
Ἐν τοῖς ἀναγεγραμμένοις ὅτι δεκατρεῖς εἶναι ξέ-
 νοι σὺν καὶ τῷ ἱερεῖ, δὲν παραξενεύομεθα, μᾶλλον
 δὲ ὅτι καὶ δημόσιος, δηλ. δοῦλος εὐρηται εἶς, ὁ ἐν
 στίχῳ νη' Ἀγαθοκλῆς. Ὁ δὲ ἐν στίχῳ λθ'. Ζώβιος
 Ἡρακλεώτης ἴσως σχετιστέος πρὸς τὸν Ζώβιον Ζω-

(*) Ἐξ ἦσαν τότε, τῇ 1873, αἱ μνῆσαι τοῦ Μουνιχιῶνος, δέκα ἐγέ-
 νοντο νῦν· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων μνηῶν δις ὁ Σκιροφοριῶν μνημονεύεται
 καὶ ἀπαξ ὁ Ἀνθεστηριῶν, ὁ Ἐλαφθολιῶν καὶ ὁ Πυανοφιῶν.

βίου Ἡρακλεώτην, οὗ ὁ ἐπιτύμβιος κιονίσκος ἐξε-
 δόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐπιτυμβ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ὑπ' ἀρ.
 1738.

Ὑπὸ τὸν τελευταῖον ξς'. στίχον ὑπάρχει ἀκόμη
 ὀλίγος τόπος, ὡς τριῶν στίχων, πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ
 ὁρῶντι κενός γραμμάτων, ἀλλ' ἄδηλον εἰ καὶ ἐπ'
 ἀριστερὰ οὕτω ἦτο κενός, διότι ἐκεῖ λοξοῦ γενομέ-
 νου τοῦ θραύσματος ἐξέλιπεν ὁ λίθος. Καὶ τοσαῦτα
 μὲν συντόμως περὶ τοῦ ψηφίσματος.

Ὁ δὲ δεύτερος λίθος, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εὐρε-
 θεῖς, εἶναι ὡσαύτως Πεντελήσιος, ἔχει δὲ σχῆμα
 πλακὸς τοιοῦτο·

μῆκος αὐτοῦ 0,50, πλάτος 0,34 1/2, πάχος
 0,09. Τὸ ἀνεξέργαστον αὐτοῦ πρὸς τὸ ἕτερον ἄκ-
 ρον τοῦ μήκους του φανερώνει, ὅτι εἰσεχώρει
 ποτὲ οἰκοδομικῶς εἰς τοῖχόν τινα καὶ εἶχε θέσιν ὀρι-
 ζόντειον, δεικνύων τοῖς παριοῦσι τὰ ἐγκεκολαμ-
 μένα ἐπὶ τῆς ἔξω στενῆς τοῦ πάχους του πλευρᾶς
 γράμματα· τὸ δὲ ὁρώμενον ἄνω κοίλωμα δὲν ἔχει
 τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν λείαν, ὥστε νὰ ἐκλάβωμεν
 αὐτὸ ὡς λεκάνης διὰ ὑγρὸν καὶ ἐπομένως τὸ ὄλον
 ὡς περιβόραντήριον ἱεροῦ ἐνφοδομημένον πρὸς τῇ
 θύρᾳ, ὅποσον ἄλλοτε εὐρέθη ἐκ τοῦ ἐν Πειραιεῖ Μη-
 τρώου, ἔχον ὁμοίως ἐμπρὸς ἐπιγραφὴν τὴν δε· Νι-
 κίας ταμίας Μητροῖ θεῶν (ἀνέθηκεν)· ἴδε Kekulé,
 Die. ant. Bildw. im Theseion N° 371· ἀλλὰ πρέ-
 πει, νομίζω, νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἡμέτερον λίθον

ὡς πεποιτημένον ἵνα δεχθῆ ἐν τῷ κοιλώματί του ἀγαλμάτιον μετρίου μεγέθους, πιθανῶς τοῦ θεοῦ Σαβαζίου, συμφυές τῷ σφέλαι, ὅπερ νὰ ἀνέθηκαν οἱ ἀναγεγραμμένοι τέσσαρες ἄνδρες ὡς ἱεροποιοί. Ὅτι δὲ ἱεροποιοὺς εἶχον καὶ αἱ ξενικαὶ λατρεῖαι καὶ δὴ ἐνιαυσίους, γνωστὸν καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ ταύτης τῆς νῦν ἐκδιδομένης, ἣτις ἔχει ὧδε:

Οἶδε ἱεροποιήσαντες ἀν-
έθεσαν ἐπὶ Σωσιγένοσ ἄρχον-
Νίκων Εὐτυχίδης
Δημοκλῆς ; Μαντίθεος.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι ἐπιεικῶς παλαιότερον τοῦ τῆς ἄλλης ἐπιγραφῆς. Καὶ ἡ κατάληξις δὲ Σωσιγένοσ ἀντί νουσ καὶ ἡ τρίστιγμος στίξις μετὰ τὸ Δημοκλῆς εἶναι ἀρχαιότητος τεκμήρια. Ὅθεν ἴσως δὲν σφαλλόμεθα, ἂν θεωρήσωμεν τὸν Σωσιγένη τοῦτον ὡς τὸν τοῦ ἔτους 342 πρὸ Χρ. ἄρχοντα καὶ ὄχι ἄλλον ὁμώνυμόν του, ὃν ὁ Dumont θέτει περὶ τὰ 268-263 πρὸ Χρ.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 26 Φεβρουαρίου 1884.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΤΥΡΡΗΝΙΚΟΝ ΕΓΧΑΡΑΚΤΟΝ ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ.

(Ὅρα πιν. 13).

Τὸ ἐν τῷ δεκάτῳ τρίτῳ πίνακι εἰς φυσικὸν μέγεθος ἀπεικονιζόμενον ἐγχάρακτον κάτοπτρον ἀνήκον τῇ συλλογῇ τοῦ φιλαρχαίου κ. Henry Grun, διευθυντοῦ τῆς ἐν Πάτραις Ἰονικῆς Τραπεζῆς, ὅστις ἐκθύμως παρεχώρησέ μοι αὐτὸ πρὸς ἐκδοσιν (1) ἔχει τὴν ἀκόλουθον παράστασιν. Ἐν τῷ μέσῳ γυνή ἐν ποδῆρει χιτῶνι φέρει κράνος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· παρ' αὐτῆ δ' ἐτέρα μορφή γυναικεία γυμνή, περιβεβλημένην ἔχουσα μόνον τὴν

(1) Ὡς καὶ προφορικῶς εἶπεν ἡμῖν ὁ ἀξιότιμος κ. Grun καὶ δι' ἐπιστολῆς του ἐδήλωσεν, ἠγόρασε τὸ κάτοπτρον τοῦτο παρὰ χωρικοῦ Ἑλληνοῦ εὐρόντος αὐτὸ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ οὐχὶ παρὰ συνήθους ἀρχαιοπώλου· ὥστε ἐὰν οἱ λόγοι τοῦ πωλητοῦ ἦνε ἀληθεῖς, δυνάμεθα πιθανῶς νὰ παραδεθῶμεν, ὅτι τὸ κάτοπτρον εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους. Ὅτι δὲ τὸ κάτοπτρον εἶνε Τυρρηνικὸν καὶ κατὰ συνέπειαν ἔξωθεν εἰσαχθὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα, περὶ τούτου οὐδεὶς καὶ ἄκρω δακτύλῳ γευσάμενος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ. Τὸ ζήτημα λοιπὸν ἐνταῦθα εἶνε μόνον, ἐὰν τὸ κάτοπτρον εἰσῆχθη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἢ νῦν διὰ τῆς ἀρχαιοκαπηλίας. Ἡμεῖς ἔχομεν λόγους ἰσχυροὺς διὰ νὰ πιστεύσωμεν τὸ δεύτερον, ὅτι δηλαδὴ εἰσῆχθη νῦν διὰ τῆς ἀρχαιοκαπηλίας· τοὺς λόγους ὁμῶς τούτους ἐπειδὴ οὔτε τοῦ παρόντος χρόνου, ἀλλ' οὔτε πρὸ πάντων τοῦ παρόντος τύπου εἶνε νὰ ἐκθέσωμεν, παραλείπομεν. Ἰσως δ' ἄλλοτε ποτε, ἐὰν κριθῆ ἀναγκαῖον, γράψωμεν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, σχετιζομένου στενῶς πρὸς τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐμπορίας τῶν ἀρχαίων καὶ πρὸς τὰς προελεύσεις τῶν ἐν τοῖς διαφόροις τύποις τῆς Ἑλλάδος ἐρεθέντων κατόπτρων.

δεξιὰν κνήμην λεπτῶ ἐνδύματι, στηρίζει τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς ὀσφύος· ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν δύο τούτων κεντρικῶν μορφῶν δύο νεανίαι ἐνδεδυμένοι βραχῦν ἀχειρίδωτον χιτῶνα καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα παρεμπερὲς κράνει φέροντες, στηρίζουσιν ἑκάτερος τὸν ἀριστερὸν βραχίονα ἐπὶ κίονος· ἄνω ἐν τῷ ἐδάφει παρατηρεῖται ἀέτωμα· ἡ ὄλη παράστασις περικλείεται κύκλῳ ὑπὸ ἐμπλέκτου (entrelacée) κοσμήματος. Ἡ λαβὴ τοῦ κατόπτρου χωριστὰ ὑπὸ τὸν δίσκον ἀπεικονιζομένη, ἔχει καλὸν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον, ὡς βλέπει τις ἐπὶ τοῦ πίνακος. Ἡ διατήρησις δ' αὐτοῦ εἶνε ἀρίστη, ἢ ἐργασία ὁμῶς ἐπιεικῶς ἀμελῆς.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ κατόπτρου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὀρισθῆ ἐπ' ἀκριβῆς. Τὸ ἐλληνικὸν ὁμῶς ὑπόδειγμα, τὸ ὁποῖον ὁ τεχνίτης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ἐξεργασίαν τῆς παραστάσεώς του, ὡς θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντες, ἢ ἐρωτικὴ ὑπόθεσις αὐτῆς, τὸ γυμνὸν τῆς ἐν τῷ μέσῳ γυναικείας μορφῆς, τὸ ἀντωπὸν τοῦ προσώπου, μάλιστα δὲ ἡ δεδηλωμένη αὐτῆς αἰδώς, πάντα ταῦτα εἶνε τεκμήρια πείθοντα ἡμᾶς νὰ κατατάξωμεν τὸ κάτοπτρον εἰς τὴν τετάρτην καὶ τελευταίαν περίοδον τῶν Τυρρηνικῶν